

який дійшов висновку, що загальний обсяг виплат з місцевих бюджетів на державну програму соціального захисту, яка передбачає компенсаційні виплати за пільговий проїзд окремих категорій громадян, не може перевищувати розміру затверджених субвенцій, в межах яких Управління належним чином виконало свої зобов'язання [2].

Таким чином, системні вади, недолуги чинного законодавства та інші причини як об'єктивного, так і суб'єктивного характеру (приміром, цинічна поведінка водія, хамство, недбалість) створюють передумови для необхідності захисту прав та інтересів постраждалих пасажирів. Завдання цивільного права – створити надійний механізм попередження порушень прав пасажирів, в тому числі шляхом формування чіткого механізму захисту їх порушених прав.

Література:

1. Справа № 22ц-20117/2008 р. Реєстр судових рішень. [Електронний ресурс] / Режим доступу: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/8954512>
2. Постанова Судової палати в адміністративних справах Верховного Суду України від 13 вересня 2016 р. у справі про визнання бездіяльності та дій протиправними, стягнення коштів з управління праці та соціального захисту населення Андрушівської районної державної адміністрації Житомирської області. [Електронний ресурс] / Режим доступу: https://www.cct.com.ua/2017/13.09.2016_21-5853_15.htm

ЗАПРОВАДЖЕННЯ В ЦИВІЛЬНЕ СУДОЧИНСТВО УКРАЇНИ ПРИНЦИПУ ПРОПОРЦІЙНОСТІ: АНАЛІЗ ПРОЦЕСУАЛЬНИХ ФОРМ РЕАЛІЗАЦІЇ ЗА НОВИМ ЦПК

Прут Ю.А.

*кандидат юридичних наук,
помічник судді*

Івано-Франківський окружний адміністративний суд

Принцип пропорційності вже давно відомий міжнародному публічному порядку і останнім часом згадується в рішеннях Європейського суду з прав людини та Конституційного і Верховного судів України. Науковці теж досліджують цей принцип в аспекті його застосування Європейським судом з прав людини та Конституційним Судом України. Але універсальне розуміння принципу пропорційності для юрисдикційної діяльності, включаючи й цивільне судочинство, як в науковій літературі, так й законодавстві та судовій практиці майже відсутнє.

Водночас в умовах розробки і прийняття нової редакції Цивільного процесуального кодексу України (далі по тексту – новий ЦПК), зазначений принцип, який закріплений в якості основної засади цивільного судочинства в

новому ЦПК (п. 7 ч. 3 ст. 2), набуває нового змісту та, з огляду на це, вимагає аналізу процесуальних форм його реалізації.

Так, за новим ЦПК принцип пропорційності передбачає визначення судом порядку здійснення провадження у справі з огляду на: завдання цивільного судочинства; забезпечення розумного балансу між приватними й публічними інтересами; особливості предмета спору; ціну позову; складність справи; значення розгляду справи для сторін, час, необхідний для вчинення тих чи інших дій, розмір судових витрат, пов'язаних із відповідними процесуальними діями тощо (ст. 11).

Провідні вчені-процесуалісти принцип пропорційності відносять до загальновизнаних принципів і норм цивільного судочинства і вважають, що цей принцип спрямований на забезпечення у правовому регулюванні розумного балансу приватних і публічних інтересів, щоб під час розгляду справи у порядку цивільного судочинства та ухваленні рішення цілі обмежень прав людини повинні бути істотними, а засоби їх досягнення – обґрунтованими і мінімально обтяжливими для осіб, чиї права обмежуються. З огляду на це, доктринальні характеристики цього принципу з точки зору системи його вимог у площині правозастосування зводяться до такого: мета встановлення певних обмежень має бути легітимною й істотною; обмеження, що переслідують істотну мету, мають бути об'єктивно виправданими, обґрунтованими; при застосуванні обмежень має забезпечуватися розумний баланс приватних і публічних інтересів [1, с. 146-147].

В новому ЦПК принцип пропорційності знаходить свою реалізацію передусім стосовно умов застосування загальнопозовного або спрощеного позовного провадження (ч. 4 ст. 20). Водночас новий ЦПК містить й інші форми реалізації цього принципу. Так, згаданим принципом суд має керуватися й при вчиненні ряду інших процесуальних дій. Зокрема, суд може зменшити розмір витрат на правничу допомогу або на оплату експерта при порушенні вимог щодо їх співмірності (ст. 138, 140). Принцип пропорційності знаходитиме свою реалізацію й під час застосування судом при забезпеченні позову зустрічного забезпечення (ст. 155), а також при встановленні судом розумних строків для вчинення процесуальних дій (ст. 122) тощо. Разом з тим, ми погоджуємось, що передбачені випадки реалізації принципу пропорційності при законодавчому регулюванні порядку здійснення цивільного судочинства не повністю охоплюють цивільно-процесуальні відносини, залишаючи значний резерв для використання цього принципу при реалізації завдання цивільного судочинства.

Незважаючи на це, основною формою реалізації принципу пропорційності в новому ЦПК все ж таки залишається вирішення судом питання про застосування спрощеного позовного провадження, оскільки обмеження застосування загальнопозовного порядку вирішення справи із одночасним забезпеченням сторонам (зокрема відповідачу) всіх можливих процесуальних гарантій, передбачених цивільною процесуальною формою при розгляді справи в загальнопозовному порядку, є виправданим, а вказані гарантії є достатніми для ефективного захисту порушених, невизнаних або оспорюваних

прав в певних категоріях справ, що є необхідним і достатнім для забезпечення виконання завдання цивільного судочинства й без використання всіх процесуальних інструментів загальнопозовного провадження. Адже новий ЦПК зобов'язує суд при розгляді кожної окремої справи досягати завдання цивільного судочинства раціональними шляхами (ч. 2 ст. 2).

Іншою формою реалізації принципу пропорційності є право суду (у випадку, якщо закон або договір не визначають ефективного способу захисту порушеного, невизнаного або оспореного права, свободи чи інтересу особи, яка звернулася до суду) відповідно до викладеної в позові вимоги визначити у своєму рішенні такий спосіб захисту, який не суперечить закону. А чи не єдиним критерієм оцінки ефективності та адекватності такого способу захисту як раз й буде виступати принцип пропорційності.

Немаловажну роль принцип пропорційності відіграє й в процесі доказування. Так, застосуванням цього принципу в правовому регулюванні можна пояснити процесуальну активність суду в процесі доказування у справах окремого провадження та у сімейних спорах з метою захисту інтересів дітей, а також у випадку, коли суд має сумніви у добросовісному здійсненні учасниками справи їх процесуальних прав або виконанні обов'язків щодо доказів (ч. 7 ст. 82). На принципі пропорційності ґрунтується й право суду у разі ненадання доказів визнати обставину невчинення відповідних дій або відсутності події встановленою (ч. 4 ст. 82).

Таким чином, варто визнати позитивним моментом законодавче запровадження в цивільне судочинство України принципу пропорційності та його застосування в різних інститутах цивільного процесу як один з основних векторів цивільно-процесуальної діяльності суду при виборі найбільш раціональних шляхів досягнення завдання цивільного судочинства.

Література:

1. Курс цивільного процесу : підручник / В. В. Комаров, В. А. Бігун, В. В. Баранкова та ін. ; за ред. В. В. Комарова. – Х., 2011. – 1352 с.

ПРАВОВИЙ СТАТУС ДИТИНИ ЗА ДОГОВОРОМ ПЕРЕВЕЗЕННЯ ПАСАЖИРА

Самойленко Г.В.

*кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри цивільного права
Запорізький національний університет*

Останнім часом все більше уваги приділяється питанням захисту прав споживачів. Не останнє місце серед потреб займає потреба осіб у переміщенні. Однак, з погляду на складність транспортного законодавства (в якому